

Etický postoj k životu před narozením

T322 Teologická etika 1
VOŠ Jabok

Mgr. Zdenko Š Širka, ThD

Hlavní struktura:

- ▶ 1. Úcta k životu
- ▶ 2. Různé pozice
- ▶ 3. Umělé přerušování těhotenství

1. Úcta k životu

- ▶ Lidské dějiny a jejich vztah k lidskému životu
 - ▶ Nehumánní likvidaci slabých vs. láskyplná péče
 - ▶ Atény: veřejní péče
 - ▶ Sparta: slabí jedinci byli házení ze skal
 - ▶ Řím: otec rozhoduje o osudu novorozence
 - ▶ **Křesťanství** – obrat
 - ▶ - život jako dar, svěřený člověku Bohem, člověk ho spravuje
 - ▶ - „Žijeme li, žijeme Pánu, umíráme-li, umíráme Pánu“ (Řím: 14,7)
 - ▶ - křesťanství dalo člověku důstojnost a formovalo vztah vůči slabým
-
- ▶ Viz také Horské kázání

1. Úcta k životu

- ▶ Současná (liberální) společnost
 - důraz na *kvalitu* života (a ne na samotný život)
 - etický pluralismus
 - etická teorie kulturního relativizmu: univerzální morální pravidla jsou pouhým mýtem
- ▶ Listina základních práv a svobod (1993):
- ▶ „Každý má právo na život. Život je hoden ochrany již před narozením. Nikdo nesmí být zbaven života.“ (Hl. II, čl. 6, ods. 1,2)
- ▶ Charta základních práv EU (kap.1 Důstojnost, čl.1 Lidská důstojnost, čl. 2 Právo na život)

1. Úcta k životu

Problém počátku lidského života

- ▶ Prastará otázka: kdy začíná život?
 - ▶ Řecké myšlení + křesťanství = Tomáš Akvinský – embryo žije vegetativně do psychického oživení kolem 6. týdnu
 - ▶ Psychologie: 33. den po početí, lze zachytit aktivitu mozku na EEG
 - ▶ Moderní biologie: člověk je individuem od okamžiku početí, obsahují kompletní genetický materiál.
-

1. Úcta k životu

- ▶ Lidská důstojnost + ochrana života
- ▶ Instrukce *Dignitas Personae* (2008):
- ▶ „Člověk musí být od svého početí respektován jako osoba a takto se s ním musí jednat a v důsledku toho se mu musí od tohoto okamžiku uznat práva osoby a mezi nimi především nedotknutelné právo každého nevinného člověka na život.“
- ▶ Lidská důstojnost: centrální právo, nedotknutelné u každého člověka, existují výjimky.

2. Různé pozice

- ▶ **1.** Lidské bytí a právní ochrana začíná od nidace (= uhnízdění oplodněného vajíčka v děložní sliznici) / od početí do nidace = pre-embryo
 - ▶ Umožněný je tak výzkum na embryonálních kmenových buňkách

 - ▶ **2.** Důstojnost před-osobního lidského života
 - ▶ - rozlišuje mezi lidskou důstojností narozeného člověka a nenarozeného (před-osobního) života
 - ▶ - před-osobní život je bez základních prav, ale má všeobecnou ne-disponibilitu
 - ▶ - kritériem pro přiznání statusu důstojnosti je sebepojetí narozeného člověka / jak jednáme s lidským životem se dotýká našeho sebepojetí jako bytostí druhu / etické prostředí, které se nesmí zrušit, aby se nezhroutila morálka.
-

2. Různé pozice

- ▶ **3. Oddělování lidské důstojnosti a práva na život**
 - ▶ - lidská důstojnost je redukována na zákaz ponižování a zbavení sebeúcty
 - ▶ - důsledek: embryo nemá lidskou důstojnost, protože nemá pocit sebeúcty
 - ▶ - Vyšší dobro (ne důstojnost) jako nejvyšší princip (např. zabít tyrana)
 - ▶ - a co osoby s postižením, v kómatu apod.? Úmluva o právech osob s postižením (2006).

 - ▶ **4. ztotožňování lidské důstojnosti a práva na život**
 - ▶ - lidská důstojnost = právo na život
 - ▶ - Ochrana života je absolutní
 - ▶ - a co s výjimkami zákazu úmyslného zabití?
-

2. Různé pozice

▶ 5. teze rozdílnosti

- ▶ - embryo má snížené tj. odstupňované právo na život
- ▶ - právo na život jenom od narození
- ▶ - embryo není nositelem lidského práva, existuje ale zákonní ochrana

▶ 6. Teze mozkového zrodu

- ▶ - lidská důstojnost až od okamžiku činnosti mozku, tzn. od dvou měsíců po oplození (8 týdnů)
- ▶ - paralela se stanovením smrti člověka pomocí smrti mozku jako nositele vědomí a osobnosti
- ▶ - Znamená smrt celého mozku jako kritérium smrti člověka, že se lidský život kryje s mozkovou činností?

2. Různé pozice

- ▶ 7. Teze individuace od nidace:
 - ▶ - K argumentům, které nepřiznávají důstojnost nově vzniklému lidskému životu od oplodnění, patří snaha posunout uznání tohoto morálně-pravního statusu do pozdějšího okamžiku, a sice cca do 14. dne nebo do nidace.
 - ▶ - argumentace: do 14. dne se ještě můžu vyvinout dvojčata a vysoké procento raných embryí odumírá na cestě do dělohy
 - ▶ Kritika: vztah mezi embryem a matkou / lidskou osobu nekonstituje její existence v nějakém místě
-

2. Různé pozice

- ▶ **8. Argumentace SKIP**
- ▶ SKIP: species (druh), kontinuita, identita, potencialita
- ▶ - Existuje souvislost mezi embryem a lidskými bytostmi s uznaným morálním statutem
- ▶ - vystihuje vztah embrya s pozdějším nositelem lidské důstojnosti: příslušnost k druhu, kontinuita vývoje, identita mezi budoucí osobou a embryem, potenciál embrya se rozvíjí do osoby
- ▶ - rozšiřování okruhu morálních závazků

2. Různé pozice - shrnutí

- ▶ Společným hlavním jmenovatelem eticko-právních diskusí spojených s počátkem lidského života je morální a právní status embrya od oplodnění vaječné buňky
- ▶ kdy je zde někdo nebo něco?
- ▶ individuální lidský život nebo shluk buněk?
- ▶ subjekt s vlastní důstojností či objekt zájmů druhých?

2. Různé pozice - výsledek

- ▶ „Embryo tedy představuje lidské individuum, třebaže se mu zatím nepodoba a nelze u něj hovořit o žádné mozkové činnosti. Z celé řady experimentů se totiž ukazuje, že embryo se již od prvních okamžiků svého života nechová jako pouhý shluk buněk, jako kdyby se jednalo o pouhý shluk vajíček či třeba krevní sraženinu. Jeho aktivita je vlastně činností jedinečného organismu, který prostřednictvím koordinovaného sledu buněčných a molekulárních procesů, řízených a kontrolovaných svým genomem, začíná proces postupného vývoje, který je teleologicky zaměřeny k manifestaci oné morfologie a vlastnosti, které chápeme jako typicky lidské.“ *Carbone Giorgio*

- ▶ Viz německá Národní etická rada (2001) a komise Warnock ve VB

3. Umělé přerušeni těhotenství

- ▶ Listina základních práv a svobod
- ▶ Úmluva o právech dítěte
- ▶ **Trestní zákoník ČR:**
- ▶ Hlavě I. Trestné činy proti životu a zdraví
- ▶ Díl 4. Trestné činy proti těhotenství ženy
- ▶ Díl 5. Trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem

- ▶ Potraty jsou podle zákoníku negativní/patologický sociální jev / žena je těhotná od nidace / je tam právo ženy na sebeurčení – obsahuje ale právo na zabití lidského života před narozením?

3. Umělé přerušeni těhotenství

- ▶ Ukončení těhotenství je zákonem pouze dovoleno za daných právních podmínek
- ▶ Důvody:
 - ▶ - eugenické: je pravděpodobné, že se narodí dítě s těžkým postižením
 - ▶ - Etické: dítě bylo počatu v důsledku trestného činu
 - ▶ - Sociální: další dítě by bylo pro rodinu neúnosnou zátěží
 - ▶ - terapeutické: stav, když dítě ohrožuje život matky

3. Umělé přerušeni těhotenství

- ▶ Vyhlášky: ČNR 66/1986 a 75/1986 (potratový zákon)

Zákon stanovuje podmínky pro provádění potratů:

- ▶ „se zřetelem na ochranu života a zdraví ženy a v zajmu plánovaného a zodpovědného rodičovství“ (§ 1);
- ▶ Potrat lze provést, jestliže o něj žena písemně požádá (nad 16 let), jestliže nepřesahuje těhotenství 12 týdnů a jestliže tomu nebrání její zdravotní důvody (§ 4);
- ▶ těhotenství lze „přerušit“ ze zdravotních důvodů, jestliže je „ohrožen její život a zdraví nebo zdravý vývoj plodu nebo jestliže jde o geneticky vadný vývoj plodu“ (§ 5).
- ▶ Z genetických důvodů lze ukončit těhotenství do 24 týdnů

3. Umělé přerušování těhotenství

- ▶ Absence ochrany nenarozeného života.
 - ▶ Je 16 letá dívka schopná odpovědného rozhodnutí?
 - ▶ Žena má rozhodovací volnost.
 - ▶ Česká norma patří k nejliberálnějším ve světě.

 - ▶ Shrnutí: demokratický právní stát nemůže ženě uznat morální právo na potrat
 - ▶ proto buď degraduje/odstupňuje morálně-právní status embrya, anebo z práva ženy na sebeurčení vyvodí její právo nad těhotenstvím (dítě = nevíтанý host, právo dítěte na život vs. právo ženy na sebeurčení)
-

3. Umělé přerušeni těhotenství

Příklad extrémně konfliktní situace: konfliktní situace matky vs. právo dítěte na život:

- ▶ Život dítěte i matky je dle lékařského nálezu bezprostředně ohrožen / existuje jistota, že by v případě pokračování těhotenství musely zemřít oba, při zákroku je ještě možnost zachránit matku
 - ▶ Jednání lékaře, jenž má jen volbu konat vs. nekonat, což má za následek v případě nekonání smrt matky i dítěte, v případě konání šanci zachránit matku / jeho lékařský étos jej směřují ke konání, aby zachránil život matky / nekonat už pro něho není z morálního hlediska alternativou.
-
- ▶▶ Zachránit matku je naopak morálním závazkem.

-
- ▶ Případné otázky, konzultace, dodatečné informace na sirka@jabok.cz

